

FORSKER-SAMARBEJDE OMKRING NORDKALOTTEN

Af Jørgen Felbo

Et enestående forsker-samarbejde med sigte mod den samfundsvidenskabelige undersøgelse af jordens arktiske og subarktiske områder vil efter alt at dømme i år komme et meget stort skridt nærmere sin endelige etablering. Virkeliggøres de eksisterende planer, vil man for første gang stå med muligheden for et frit videnskabeligt samvirke mellem forskere, hvis videnskabelige specialer betinger deres særlige interesse i samfundsforholdene i territorierne omkring klodens polkalot. Det vil formentlig i første række være forskere fra Norden, Canada, USA og USSR, men forbindelseslinjerne vil antagelig efterhånden gå videre ud, sådan at der vil blive knyttet kontakt også med samfundsforskere, som har gennemført, er ved at gennemføre eller agter at gennemføre undersøgelser i ikke-arktiske områder, og hvis undersøgelser på den ene eller anden måde kan have betydning i Arktis.

Resultatet skulle efter planerne blive, at eksisterende erfaringsmateriale på den arktiske samfundsforknings område gøres tilgængeligt, og at der sker en koordinering af den videnskabelige undersøgelsesindsats med det formål dels at undgå overlapninger og dobbeltdrift, dels at der i givne situationer, hvor undersøgelser anses for ønskværdige eller nødvendige fra videnskabeligt eller praktisk-administrativt hold, kan sammensættes undersøgelseshold, som på international basis repræsenterer den aktuelt størst tænkelige ekspertise.

Samfundsforskning har naturligvis igennem år været drevet i de arktiske egne. Det nye, der forestår, er udbygningen af samarbejdet mellem forskerne på tværs af de nationale grænser.

I Danmark kan man pege på et stykke arbejde, der har vakt interesse navnlig i Skandinavien, og som havde Grønland som objekt. Arbejdet blev udført af det såkaldte „Udvalg for Samfundsforskning i Grønland“ på foranledning af Ministeriet for Grønland. Udvalget gennemførte fra 1954 og i den følgende årrække en serie undersøgelser og udgav i tilslutning hertil ni rapporter. Siden 1963 har udvalgets arbejde ligget stille.

I 1965 blev der i Oslo på et nordisk sociologmøde taget initiativ til skabelsen af et skandinavisk center for komparativ samfundsforskning, og en række forskere i de nordiske lande sluttede sig til centret. Fra dansk side vist der straks stor interesse

for det ny center, og der kom tilslutning bl. a. fra hovedparten af de videnskabsmænd, der havde gjort et stykke arbejde i udvalget for den grønlandske samfundsforskning.

I april sidste år afholdt det ny center et indledende symposium i København. Sociologer, etnologer, eskimologer, økonomer og repræsentanter for andre videnskabelige discipliner deltog, og en række af symposiets indledere havde valgt grønlandske emner. Samtidig med, at man påbegyndte oprettelsen af et sekretariat for det ny center, tog man fat på at knytte forbindelser til forskere uden for Norden.

Der har allerede nu vist sig interesse for det ny forskersamarbejde omkring Arktis fra Canada og USA, der er kontakt med sovjetrussiske forskere, og også Frankrig, der traditionelt har en videnskabelig interesse i de arktiske områder, har man haft forbindelse med.

Man er i øjeblikket ved at forberede et møde i Canada til afholdelse i år. På dette møde er det tanken at viderebygge samarbejdslinjerne, ligesom man antagelig konkret vil søge at danne sig et overblik over den eksisterende masse af erfaringer, over påbegyndte eller planlagte undersøgelsesprojekter, over mulighederne for en vis standardisering i arbejdet og publiceringen af resultaterne og over de administrative krav, som et sådant samarbejde må stille for at fungere.

Det er imidlertid givet, at der *ikke* tilstræbes en eller anden gevaldig organisatorisk opbygning. Den ledende idé bliver samarbejdet mellem frie forskere, hvor fremgangsmåden alene dikteres af de opgaver, der viser sig, og den kvalificerede videnskabelige arbejdskraft, der er for hånden. På den anden side synes det sandsynligt, at samarbejdets rette afvikling vil kræve oprettelsen af en eller anden samarbejdscentral, et internationalt sekretariat i al beskedenhed, lige som man inden for det *nordiske* center altså er ved at sætte et arbejdsdygtigt sekretariat på benene. Sekretariatets opgave bliver koordineringen af den samfundsvidenskabelige indsats og forskning på hele nordkalotten. Forskningen skal ske uden bindinger af nogen anden art end de strengt videnskabelige, og samarbejdet vil være åbent for deltagelse af alle forskere, der har særlig interessetilknytning til det område, samarbejdet omfatter.

Man vil være åben for ønsker og forslag „udefra“, det vil sige fra personer, institutioner og administrative organer, der har med de arktiske og subarktiske områder at gøre. Det må således være meningen, at hvis administrative eller politiske organer med ansvar i arktiske eller subarktiske områder står med uafklarede problemer af samfundsvidenskabelig karakter, kan der fra sådanne organers side anmodes om videnskabelig assistance. Den vil formentlig kunne ydes i form af udpegningen af allerede eksisterende erfaringsmateriale, i form af konsulenthjælp eller i form af udsendelsen af topkvalificerede eksperthold til gennemførelse af særlige undersøgelser.

Citat fra Berlingske Tidende januar 1968.